TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

HRW yêu cầu Trung Quốc công bố tung tích Panchen Lạt Ma mất tích 30 năm

ISSN: 2734-9195 16:30 21/05/2026

Dấu mốc 30 năm kể từ ngày Panchen Lạt Ma mất tích là cơ hội quan trọng để các chính phủ thúc giục Trung Quốc chấm dứt nhiều thập niên đàn áp người Tây Tạng, ông Uluyol nhấn mạnh.

Tổ chức Theo dõi Nhân quyền Human Rights Watch (HRW) vừa lên tiếng kêu gọi chính quyền Trung Quốc công bố tung tích của Panchen Lạt Ma thứ 11 - Gedhun Choekyi Nyima cùng cha mẹ của ông, những người được cho là đã bị lực lượng chức năng Trung Quốc cưỡng bức mất tích từ ngày 17/05/1995 và chưa từng xuất hiện công khai trong suốt ba thập niên qua.

Theo báo cáo của HRW, Panchen Lạt Ma và **Đức Đạt Lai Lạt Ma** từ lâu giữ vai trò đặc biệt trong việc xác nhận hóa thân tái sinh trong truyền thống Phật giáo Tây Tạng. Trong bối cảnh Đức Đạt Lai Lạt Ma chuẩn bị bước sang tuổi 90 vào ngày 06/07/2026 tới, vấn đề kế thừa tâm linh và tương lai của Phật giáo Tây Tạng đang thu hút sự quan tâm ngày càng lớn của cộng đồng quốc tế.

Tạm dịch chú thích ảnh: Hãy trả tự do cho Panchen Lạt Ma ngay bây giờ (Ảnh: Internet)

Ông Yalkun Uluyol, nhà nghiên cứu về Trung Quốc của HRW, nhận định: “Chính phủ Trung Quốc đã bắt cóc một đứa trẻ 6 tuổi cùng gia đình em và khiến họ biến mất suốt 30 năm nhằm kiểm soát việc lựa chọn **Đạt Lai Lạt Ma** kế tiếp, qua đó kiểm soát Phật giáo Tây Tạng”. Ông đồng thời kêu gọi các chính phủ và các chủ thể quốc tế gây sức ép để Bắc Kinh công khai nơi ở của Gedhun Choekyi Nyima cùng gia đình, đồng thời bảo đảm quyền tự do cho họ.

Báo cáo cho biết, Gedhun Choekyi Nyima bị đưa đi chỉ ba ngày sau khi được Đức Đạt Lai Lạt Ma chính thức công nhận là Panchen Lạt Ma thứ 11 vào ngày 14/05/1995. Đến nay, việc trưng bày hình ảnh của Nyima hoặc của đức Đạt Lai Lạt Ma tại Tây Tạng vẫn bị cấm đoán nghiêm ngặt.

Sau vụ mất tích này, giới chức Trung Quốc được cho là đã yêu cầu một nhóm tăng sĩ khác xác nhận Gyaltsen Norbu là hóa thân chính thức của Panchen Lạt Ma. Theo HRW, cha mẹ của Gyaltsen Norbu được cho là có liên hệ với nhà cầm quyền Trung Quốc.

Báo cáo cũng đề cập việc Jadrel Rinpoche, trụ trì tu viện Tashi Lhunpo Monastery, người giám sát quá trình tìm kiếm hóa thân Panchen Lạt Ma đã bị bắt giữ cùng hơn 30 tăng sĩ khác của tu viện. Theo thông tin từ **Đức Đạt Lai Lạt Ma**, hiện chưa rõ tung tích cũng như tình trạng của Jadrel Rinpoche.

Năm 2015, tức 20 năm sau vụ mất tích, chính quyền Trung Quốc từng tuyên bố Gedhun Choekyi Nyima “đang sống bình thường” và “không muốn bị ai quấy rầy”.

HRW cho rằng trong nhiều năm qua, Trung Quốc đã gia tăng kiểm soát đối với Tây Tạng và các khu vực có đông người Tây Tạng sinh sống thuộc các tỉnh Thanh Hải, Tứ Xuyên, Cam Túc và Vân Nam. Sau làn sóng biểu tình quy mô lớn năm 2008, các biện pháp giám sát và hạn chế đi lại tại khu vực này được siết chặt đáng kể.

Theo báo cáo, ngay cả những chỉ trích ôn hòa đối với chính sách nhà nước cũng có thể dẫn đến bắt giữ tùy tiện, cưỡng bức mất tích, án tù dài hạn, truy tố hoặc thậm chí tra tấn. HRW cũng cáo buộc chính quyền triển khai hệ thống giám sát sâu rộng, áp dụng tiếng Quan thoại bắt buộc trong trường học, di dời người dân **Tây Tạng** khỏi các làng truyền thống đến những khu tái định cư do nhà nước xây dựng, đồng thời hạn chế nghiêm ngặt việc liên lạc và đi lại quốc tế.

Tạm dịch chú thích ảnh: Ngài đang ở đâu? (Ảnh: Internet)

Tổ chức này cho biết từ năm 2007, Trung Quốc đã ban hành các quy định yêu cầu việc công nhận các vị tái sinh trong Phật giáo Tây Tạng phải được nhà nước phê chuẩn. Theo đó, các hóa thân phải sinh ra trong lãnh thổ Trung Quốc và việc lựa chọn các vị Lạt Ma cấp cao phải thông qua hệ thống "Kim bình xứ", một hình thức rút thăm có từ thế kỷ XVIII, vốn trước đây ít được người Tây Tạng sử dụng.

HRW cũng dẫn số liệu cho thấy kể từ năm 2009 đã ghi nhận khoảng 160 vụ tự thiêu liên quan đến người Tây Tạng, trong đó có 127 trường hợp tử vong.

Báo cáo nêu thêm rằng từ năm 2012, hầu hết các tu viện Tây Tạng đều đặt dưới sự giám sát trực tiếp của các quan chức chính quyền thường trú tại địa phương. Từ năm 2018, các tăng, ni được yêu cầu đáp ứng "bốn tiêu chuẩn", bao gồm tiêu chí về "độ tin cậy chính trị" và thể hiện lòng trung thành trong những "thời điểm then chốt".

Theo HRW, những biện pháp này có liên quan đến nỗ lực bảo đảm sự ủng hộ đối với việc lựa chọn Đạt Lai Lạt Ma kế tiếp và các nhà lãnh đạo tôn giáo tái sinh khác do chính quyền hậu thuẫn trong tương lai.

Báo cáo cũng nhắc lại rằng năm cơ chế nhân quyền của **Liên Hợp Quốc**, trong đó có Nhóm công tác về mất tích cưỡng bức hoặc không tự nguyện và Báo cáo viên đặc biệt về tự do tôn giáo hoặc tín ngưỡng, từng lên án tình trạng mất tích kéo dài của Gedhun Choekyi Nyima cũng như chỉ trích các quy định của Trung

Quốc liên quan đến vấn đề tái sinh trong Phật giáo Tây Tạng.

Theo định nghĩa của luật pháp quốc tế, "cưỡng bức mất tích" là hành vi một cá nhân bị cơ quan nhà nước bắt giữ hoặc giam giữ nhưng sau đó nhà chức trách từ chối công bố số phận hoặc nơi ở của người đó.

HRW cho biết nhiều chính phủ và tổ chức quốc tế, bao gồm Nghị viện châu Âu, đã nhiều lần yêu cầu Trung Quốc cung cấp thông tin về tung tích của Panchen Lạt Ma.

Tổ chức này đồng thời kêu gọi Bắc Kinh cho phép các cơ chế giám sát của Liên Hợp Quốc, các tổ chức nhân quyền độc lập và truyền thông quốc tế được tiếp cận không hạn chế với các khu vực Tây Tạng.

HRW cũng đề nghị các quốc gia có cộng đồng phật tử lớn như Ấn Độ, Nhật Bản, Hàn Quốc, Mông Cổ và Đài Loan cùng lên tiếng nhân dịp tròn 30 năm vụ mất tích của Panchen Lạt Ma, đồng thời bày tỏ sự ủng hộ đối với quyền tự do tôn giáo của người Tây Tạng.

"Dấu mốc 30 năm kể từ ngày Panchen Lạt Ma mất tích là cơ hội quan trọng để các chính phủ thúc giục Trung Quốc chấm dứt nhiều thập niên đàn áp người Tây Tạng", ông Uluyol nhấn mạnh. (ANI)

Tác giả: **Vuukle/**Chuyển ngữ và biên tập: **Mạnh Xuyên**

Nguồn: https://www.tribuneindia.com/news/usa-news/hrw-urges-china-to-reveal-whereabouts-of-11th-panchen-lama-missing-for-30-years/